

DESCOPERIRI MONETARE ANTICE ÎN TRANSILVANIA (VIII)¹

A. Tezaure

*Peștera Igrîța*², com. Aștileu, jud. Bihor. Într-o firidă din peștera amintită s-a descoperit un tezaur compus din 28 denari romani imperiali. Tezaurul se păstrează într-o colecție particulară. Compoziția lui este următoarea :

Antoninus Pius (138—161).

1. Strack, III, nr. 165, p. 135 ; 147 e.n.
2. Id., nr. 195, p. 138 ; 148 e.n.
3. Id., nr. 312, p. 154 ; 157 e.n.
4. Id., nr. 321, p. 154 ; 158 e.n.
5. Id., nr. 362, p. 160 ; 160 e.n.
6. Id., nr. 363, p. 160 ; 160 e.n.
7. Id., nr. 366, p. 63 ; 160 e.n.
8. Id., nr. 154, p. 287 ; 161 e.n.

Faustina Senior († 140)

9. Strack, III, nr. 475 ; 141—161 e.n.

Marcus Aurelius (161—180)

10. Coh, III, nr. 484 ; 166 e.n.
11. Id., nr. 901 ; 168 e.n.
- 12—13. Id., nr. 905 ; 169 e.n.
14. Id., nr. 543 ; 169 e.n.
15. Id., nr. 305 ; 173 e.n.
16. Id., nr. 588 ; 176 e.n.
17. Id., nr. 916 ; 175—176 e.n.
18. Id., nr. 938 ; 176 e.n.

Lucius Verus (161—169)

19. Coh, III, nr. 155 ; 162 e.n.

¹ În lucrarea de față folosim următoarele abreviațiuni necuprinse în „Lista prescurtărilor” din volum :
Pick = B. Pick, *Die antiken Münzen von Dacien und Moesien*, I/1, Berlin, 1898, în seria *Die antiken Münzen Nordgriechenlands*.

LRBC = Carson — Hill — Kent, *Late roman bronze coinage*, vol. I—II, Londra 1960.

Belloni = G. G. Belloni, *Le monete romane dell'età repubblicana*, Milano, 1960.

GR = H. A. Grueber, *Coins of the roman republic in the British Museum*, Londra, 1910.

S = E. A. Sydenham, *The coinage of the roman republic*, Londra, 1952.

M = Modulul

G = Greutatea în grame

D = Diametrul în milimetri

² O scurtă notă asupra tezaurului la B. Mitrea, în *SCIV*, 21/2, 1970, p. 343, nr. 72.

20. Id., nr. 318; 168 e.n.

21. Id., nr. 177; 169 e.n.

Lucilla (+ 183)

22. Coh, III, nr. 6; 164–169 e.n.

Commodus (176–192)

23. Coh, III, nr. 775; 180 e.n.

24. Id., nr. 812; 181 e.n.

25–26. Id., nr. 282; 190 e.n.

27. Id., nr. 45; 191 e.n.

Crispina (177–182)

28. Coh, III, nr. 18; 177–182 e.n.

Pieseile tezaurului se înşiruie deci între 147–191. Deşi ultima piesă a tezaurului se datează în 191, uzura accentuată a tuturor pieselor, inclusiv a celor din ultimii ani, arată că ele au circulat mult înainte de a fi fost depozitate în peşteră. Acest fapt sugerează o datare mai târzie a ascunderii tezaurului, probabil la sfîrşitul sec. II e.n., în împrejurări greu de precizat, legate poate de război sau incursiune. Faptul că într-un tezaur ascuns spre sfîrşitul sec. II, ultima piesă se datează în 191 s-ar putea explica prin perturbaţiile provocate în legăturile comerciale dintre Imperiu şi lumea barbară de luptele pentru succesiunea la tron care izbucnesc după moartea lui Commodus. E de asemenea remarcabil hiatus-ul în distribuirea pieselor tezaurului emise în jurul anului 180, hiatus care ar putea să nu fie întâmplător, ci datorat evenimentelor bine cunoscute care au loc în această zonă către sfîrşitul domniei lui Marcus Aurelius. După cum se ştie locul descoperirii tezaurului se află în afara Daciei romane. Din acest punct de vedere modestul tezaur de la Igrîţa aduce o contribuţie interesantă la un studiu, care se cere făcut, asupra circulaţiei monedei romane în Dacia liberă.

B. Depozite şi descoperiri izolate*

1–3. *Cheşereu*, jud. Bihor. Trei denari republicani, provenind, pare-se, dintr-un mormînt: primul este emis de M. Tullius *Belloni*, nr. 640. GR = 102–100 î.e.n.; S = 109 î.e.n. G = 3,80. Emis într-un atelier din Italia de nord. Al doilea este emis de Q. Fabius *Labeo*. *Belloni*, nr. 644. GR = 90 î.e.n.; S = 96–95 î.e.n. G = 3,95. Emis într-un atelier din Italia de nord. Al treilea pare a fi un fals după o piesă emisă de T. Mallius şi Appius Claudius. Pentru original *Belloni*, nr. 769. GR = 91 î.e.n.; S = cca 106 î.e.n. G = 3,80.

4. *Săcueni*, jud. Bihor. Denar de la Vitellius, 69 e.n. Coh, I, nr. 20.

5. Ibid. As de la Nerva, 97 e.n. G = 10,75 D = 28. Coh, II, nr. 115.

6–7. Ibid. Denari de la Hadrian, 120–121 e.n. Strack, II, nr. 207, p. 118.

8. Ibid. Denar de la Antoninus Pius, 140–142 e.n. Strack, III, nr. 85, p. 126.

9. Ibid. Denar de la Marcus Aurelius, 164 e.n. Coh, III, nr. 469.

10. Ibid. Denar de la Marcus Aurelius, 176 e.n. Coh, III, nr. 161.

11. Ibid. Dupondius de la Lucius Verus, 163 e.n. G = 10,35 D = 26. Coh, III, nr. 70.

12. *Sînicolau*, jud. Bihor. Denar suberat de la Geta, 201–211 e.n. Reversul foarte rău păstrat. Datarea este făcută în raport de titlurile de CAESAR şi PONTIFEX lizibile pe monedă.

13. *Săcueni*. Sestertius de la Filip Arabul cu legenda reversului P M S COL VIM, iar în exergă AN VI; 244 e.n. G = 19,45 D = 27. Pick, I/1, p. 40, nr. 102.

14. Ibid. Antoninian de la Valerian. Coh, V, nr. 38.

15. *Sîniob*, jud. Bihor. Antoninian de la Valerian. Coh, V, nr. 230.

16. Ibid. Antoninian de la Valerian. Coh, V, nr. 231.

* Nu există indicaţii că piesele izolate, provenind din aceeaşi localitate şi avînd datare apropiată, ar proveni din tezaure.

1

2

3

5

13

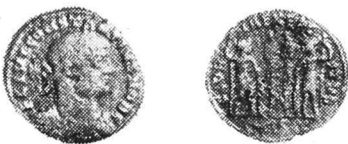
17

18

19

20

24

Planșa. — Numărul de ordine al pieselor de pe planșă corespunde cu cel din lista pieselor izolate.

17. *Șnicolau*. Piesă de bronz sau antoninian suberat de la Gallienus. Pe revers, în cîmp în dreapta, litera N. Coh. V, nr. 246.

18. *Săcueni*. Follis de la Constantius Chlorus, circa 298 e.n. Emis la Lugdunum. G = 9,95 D = 25. RIC, VI, p. 245, nr. 38 a.

19. *Cadea*, jud. Bihor, Follis de la Constantin I, 317 e.n. Emis la Siscia. G = 3,05 D = 20. RIC, VII, p. 428, nr. 31.

20. *Ibid.* Piesă de bronz de la Constantius II, 335–337 e.n. Emisă la Aquileia. M = 3. LRBC, I, 671.

21. *Săcueni*. Piesă de bronz rău păstrată de la Constans sau Constantius II, 341–346 e.n. Emisă la Siscia. M = 3. LRBC, I, 790–791.

22. *Ibid.* Piesă de bronz de la Constantius II, 355–361. Emisă la Siscia. M = 3. LRBC II, 1228.

23. *Ibid.* Piesă de bronz de la Constantius Gallus, 351–354 e.n. Emisă la Siscia. M = 3. LRBC II, 1219.

24. *Ibid.* Piesă de bronz de la Valens, 367–375 e.n. Emisă la Siscia. M = 3. LRBC, II, 1300.

Toate cele 24 de piese izolate se păstrează în colecția Muzeului școlar din Săcueni, jud. Bihor.

E. CHIRILĂ — I. EMÖDI — Z. NÁNÁSI

ANTIKE MÜNZFUNDE IN SIEBENBÜRGEN (VIII)

(Zusammenfassung)

Es werden ein Hort, ein kleines Münzdepot und 21 Einzelfunde vorgelegt, alle aus Siebenbürgen. Der Hort wurde in der *Igrîța*-Höhle, in einem ausserhalb des römischen Dazien gelegenen Gebiet gefunden. Er umfasst 28 Denare zwischen 147–191, von Antoninus Pius bis Commodus. Die starke Abnützung der letzten Hortmünzen lässt darauf schliessen, dass er nach 191, um 200 verborgen wurde. In diesem Falle könnte das Fehlen von Münzen, die dem Zeitpunkt des Verbergens näher sind, durch die Störungen im Zustrom der Münzen aus dem Reich nach Westsiebenbürgen infolge der Thronwirren nach dem Tode des Commodus erklärt werden. Bemerkenswert ist auch der Hiatus in den Prägungen um 180, der als Grund die Ereignisse in diesem Gebiet in den letzten Regierungsjahren des Marcus Aurelius haben könnte.

Das Depot von republikanischen Denaren umfasst drei Stück (Nr. 1–2 Originalprägungen, Nr. 3 wahrscheinlich falsch). Die Einzelfunde sind: ein Denar von Vitellius, ein As von Nerva, zwei Denare von Hadrian, einer von Antoninus Pius, zwei von Marcus Aurelius, ein Dupondius von Lucius Verus, ein Denar von Geta, ein Sesterz von Philippus Arabs, drei Antoniniane von Valerianus, eine Bronzemünze von Gallienus, ein Follis von Constantius Chlorus, einer von Constantin I., drei Bronzemünzen von Constantius II., eine von Constantius Gallus und eine von Valens. Die Ordnungsnummer der Stücke auf der Tafel entspricht der Ordnungsnummer der Münzen unter Punkt B.